

Magasinsbyggnad i Gocksta

Restaurering inom ramen för Länsstyrelsens stöd till utvald miljö

Antikvarisk rapport

Gocksta 2:2
Skultuna socken
Västmanland

Helén Sjökvist

Innehåll

Inledning.....	1
Bakgrund	2
Historik.....	2
Byggnadsbeskrivning.....	3
Genomförda arbeten	3
Referenser	5
Kart- och arkivmaterial	5
Otryckta källor	5
Litteratur	5
Tekniska och administrativa uppgifter	5

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2010.

Omslagsfoto: Magasinet efter renovering. Foto: Helén Sjökvist.

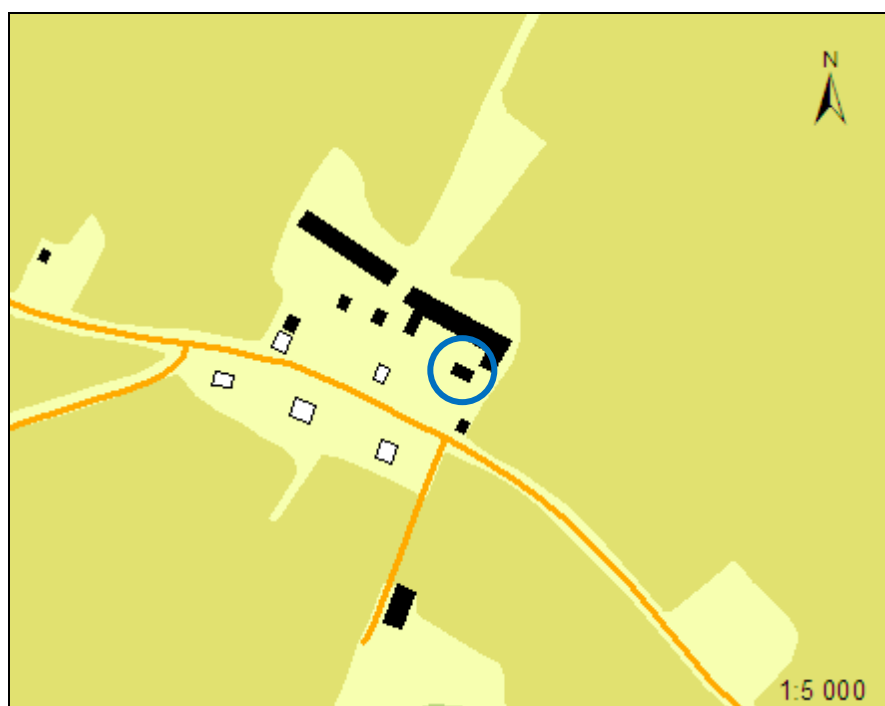
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-7453-012-4

Västerås 2010

Inledning

Under sommaren 2010 har magasinsbyggnaden på fastigheten Gocksta 2:2 renoverats. Till arbetet har bidrag utgått genom länsstyrelsens projekt för stöd till ekonomibygnader i utvald miljö. Bidraget syftar till att uppmuntra bevarandet av äldre ekonomibygnader inom lantbruket, såsom ängslador, jordkällare och smedjor. I första hand rör det sig om byggnader som förlorat sin funktion i samband med att jordbruksproduktionen förändrats och moderniserats. Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen har anlitats av Länsstyrelsen i Västmanlands län för antikvarisk medverkan i vissa av 2010 års bidragsärenden.

Figur 1. Magasinsbyggnaden markerad med en ring.

Figur 2. Magasinet i gårdsmiljön före renovering, sett från söder. Foto: Helén Sjökvist.
Figur 3. Magasinet sett från sydväst före renovering. Observera spåren i fasaden efter den tidigare tillbyggnaden. Foto: Helén Sjökvist.

Bakgrund

Historik

Byggnadens uppförandeår är inte känt men de laxknutade hörnen gör det sannolikt att den inte är äldre än sent 1800-tal. På laga skiftes kartan från 1866 har byn flera gårdar som ligger placerade i en radby. Bebyggelsen samlas efter den mellansvenska principen med mangård och fägård avgränsade med en långa, vanligtvis innehållande lider eller stall. På den häradsekonomiska kartan, uppmätt 1907, har byns bebyggelse splittrats upp något. Fortfarande låg emellertid tre gårdar kvar och spår fanns fortfarande av den äldre bebyggelsestrukturen. Den plats där magasinet ligger idag är dock inte bebyggd utan först på den ekonomiska kartan från 1960-talet är magasinsbyggnaden markerad på nuvarande plats. Magasinets timmerkonstruktion gör dock att det kan vara möjligt att byggnaden återanvänts och flyttats till platsen. Enligt boken Svenska gods och gårdar från år 1940 är mangårdsbyggnaden uppförd 1919 och lider och magasin 1922 medan övriga byggnader var av äldre datum. Man hade år 1940 fyra hästar, en unghäst, en tjur, 18 kor, åtta ungdjur och fyra svin på gården. Tidigare har magasinsbyggnaden även varit tillbyggd med en lägre långa, innehållande bl.a. dass.

Generellt kan sägas om magasinsbyggnader att spannmålsskördarna ökade under 1800-talet genom att ny teknik och växelbruk infördes. Detta ledde i sin tur till att allt större magasin uppfördes.¹ Sjunkande priser ledde till att man i större utsträckning försökte vidareförädla säden, i första hand genom boskaps- och mejerinäring. Såväl mjölkproduktion som svinskötsel ökade. När spannmålet skulle vidareförädlas genom djurproduktionen måste man också förvara spannmål vilket krävde bra magasinutrymmen.

Figur 4. Utsnitt av laga skifteskarta för Gocksta by, upprättad 1866.

Figur 5. Utsnitt av häradsekonomiska kartan, uppmätt 1907.

Figur 6. Mangårdsbyggnaden som den såg ut i boken Svenska gods och gårdar år 1940.

¹ Svala 1997.

Figur 7. Utsnitt av ekonomiska kartan från 1962.

Byggnadsbeskrivning

Byggnaden är i huvudsak uppförd i liggande timmer och är delvis täckt med stående locklistpanel. Taket täcks med plåt och även vindskivor är utförda i plåt. Under takfoten sitter typiska magasinluckor. Renoveringsarbetet har i huvudsak berört den östra gaveln, vilken i sin nedre del har en bar timmervägg men brädfodrat gavelröste. Fasaden har två fönster, båda med två lufter med två rutor i varje luft. Inget av dessa fönster är öppningsbart. Timret hade rötskador och var mycket uttorkat av solen.

Genomförda arbeten

I huvudsak har den åtgärdsplan som upprättats av Västmanlands läns museum åtföljts. Syllen är bytt mot nytt virke likt befintligt. Utgångspunkten var att stabilisera byggnaden och inte att lyfta upp den till ursprungsläge, då detta skulle medfört ytterligare merarbete. Några timmerlagningar utfördes som halvsulningar av befintligt timmer. För att skydda återstående timmer på gaveln brädfodras denna helt. Befintlig brädfodring på gavelröstet bevarades och fästes. Under befintlig brädfodring sattes en dropplist och därunder sattes en ny locklistpanel. Hela gaveln avfärgades med falu rödfärg.

Fönstren skrapades rena från löst sittande färg samt kittades om med linoljekitt och målades med linoljefärg.

Figur 8. Östra gaveln med bart timmer i nedre delen och gavelröste med stående locklistpanel, före renovering. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 9. Rötskada på gavelns nedre högra sida. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 10. Rötskada på gavelns nedre vänstra sida. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 11. Fönster i nedre våningen. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 12. Syllstocken är utbytt mot nytt virke. Foto: Leila Ylikerko.

Figur 13. Syllstocken är utbytt mot nytt virke. Över denna gjordes senare en halvsulning av överliggande timmervärv. Foto: Leila Ylikerko.

Figur 14. Gaveln brädfodrad och målad. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 15. Gaveln brädfodrad och målad. Foto: Helén Sjökvist.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Lantmäterimyndighetens arkiv 19-SKU-105, laga skifte 1866.

Häradsekonomska kartan uppmätt 1907.

Ekonomiska kartan 1962.

Otryckta källor

Åtgärdsförslag upprättat av Västmanlands läns museum 090330.

Litteratur

Svala, Catharina. 1997. *Lantbrukets ekonomibyggnader i Sverige 1850-1950*. Ur: Landbrugets byggnader 1850-1940. Odense.

Svenska gods och gårdar del XXXVII Västmanlands län. 1940. Uddevalla.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Kulturmiljövård i Mälardalen dnr:</i>	10040
<i>Länsstyrelsen dnr:</i>	602-1885-10
<i>Fastighetsbeteckning:</i>	Gocksta 2:2
<i>Landskap:</i>	Västmanland
<i>Län:</i>	Västmanlands län
<i>Socken:</i>	Skultuna
<i>Ägare/Beställare</i>	Leila Ylikerko
<i>Entreprenör:</i>	Svanå bygg Fredrik Åhnberg Stenyxgatan 8 723 53 Västerås
<i>Antikvarisk medverkan:</i>	Stiftelsen Kulturmiljövård i Mälardalen Helén Sjökvist Stora gatan 41 72212 Västerås

